

10. כיצד מתקיים [הפסוק]?

3

את האלקים התהלך נח. פירש"י ובאברהם הוא אומר וכו' נח הי' צריך סעד לתמכו אבל אברהם הי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. ויש להבין שהרי הכתוב מעיד עליו שהי' איש צדיק תמים שמשמע שהי' צדיק בשלימות. ואם הי' צריך סעד הרי עדיין איננו בשלימות. ונראה דהנה אברהם עם כל ענותותו הגדולה שאמר ואנכי עפר ואפר. הי' איש חזק מאד ונקרא איתן שמשמעו לשון חזק. וברמב"ם (פ"א מה' ע"ז) כיון שנגמל איתן זה. הרי שהיו אצלו שתי המדות יחדיו. וכעין שאינא במדרש (שמ"ר פ' כ"א) אחת היא יונתי תמתי. א"ר יוחנן יונה תמה אין כתיב כאן אלא יונתי תמתי. אצלי הם כיונה פותה אין לב שכל מה שאני גזור עליהם הם עושין אבל כנגד אומה"ע הם קשין כחיות. וע"כ לא הי' ביכולת אנשי דורו הרשעים לבלבלו אפי' במחשבה. כידוע בספרים שהרשעים פוגמין במחשבתם הרעה את הצדיקים. אבל אברהם שהי' לו חזק הלב מאד לא יכלו להזיקו. אבל נח עם כל צדקתו שהי' צדיק תמים, ומצינו בו בו עונה יתירה. שאף שהי' מרכבה לצדיק יסוד עולם, מ"מ לא מצא בעצמו שום מעלה נגד אנשי דורו הרשעים. ובמדרש (פ' ל"ב) ואני כאשר עשו כן עשיתי ומה ביני לבינם אלא שגמלתי טובה ואמרת לי בוא אהך וכל ביתך אל התבה. אך

1

10

20

4

לעומת זה הי' חסר לו חזק הלב. ויובן עפ"י מה שאמר כ"כ אבי אדמו"ר זצלה"ה בדברי התרגום יונתן (פ' שלח) בפסוק ויקרא משה להושע בן נון יהושע וכדי חמא משה ענותותו קרא משה וגו'. והיינו כי מטבע הענו להתבטל והי' ירא משה שלא יבטל דעתו לדעת המרגלים קרא לו יהושע. כפירש"י הי' יושיעך מעצת מרגלים. וזה עצמו הי' בנח שהי' צריך סעד לתמכו היינו חזק הלב. דבלי הסעד הי' חסר מצד עצמו חזק הלב והי' ביכולת הרשעים לפגמו במחשבתם הרעה וע"כ הי' נח נבדל לגמרי מאנשי דורו. וזה שאמרו במדרש (פ' ל') אלה פסל את הראשונים. ולכאורה מה בא ללמדנו. שהרי מעצמו מובן שאלו היו רשעים גמורים וזה צדיק גמור. אך הוא הדבר שבאשר ידע את נפשו שחסר לו חזק הלב היתה עצתו אמונה להיות נבדל לגמרי מהם ולא הי' לו שום צירוף עמהם. וע"כ לא הי' יכול להחזירם בתשובה כי לא הי' יכול להשפיל עצמו בהעלותם משאול תחתיו. אבל אברהם אבינו ע"ה חזק לבו עמד לו שהי' יכול להשפיל עצמו לבני דורו. וע"כ איחה את כל באי עולם: ולפי דרכנו יובנו דברי זזה"ק נח נחית ולא סליק אברהם נחית וסליק. כי נח לא הי' יכול להשפיל עצמו וע"כ כאשר נחית לא סליק ונפגם. אבל אברהם שהי' יכול להשפיל עצמו ונשאר באיתן חזק שלו כד נחית סליק:

10

10

20

5

10

ולפי דרכנו נוכל לומר נח הוא שבת כמבואר בזה"ק. וכמו ששבת הוא נבדל מששת ימי המעשה לגמרי. ולא כן יו"ט שיש לו קצת השתוות במלאכת אוכל נפש. כמו כן הי' נח מובדל לגמרי מאנשי דורו. כי באם הי' לו קצת חיבור להם היו פוגמים אותו במחשבתם הרעה. והאבות הקדושים ידוע ששלש רגלים הם בזכות ג' אבות וכמו שהם הי' ביכולתם להשפיל עצמם להגביה את אנשי דורם. לכן בזכותם ניתן יו"ט להגביהם להאנשים בלתי מתעלים בשבת. כידוע שיש נשמות שאין להן עלי' ביום השבת וביו"ט יש להן עלי' ומטעם זה עצמו מחמת שמונת בו מלאכת אוכל נפש. ובר"ח שמונת בעשיית מלאכה יכולים לאחוז בו אנשים נמוכים עוד יותר. והדברים עתיקים:

10

2. היבט בין האלהים לאברהם

6

הנה בנח כתיב תמים הי' בדורותיו. ובאברהם אחר כל הנסיונות כתוב בו התהלך לפני והי' תמים משמע שעדיין לא הי' תמים. והרי נח שלא הגיע למעלתו. כי אילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכולם. ומ"מ נקרא תמים. ולמה לא נקרא אברהם תמים. ובפשיטות יש לומר לפי דברי אבות דר"י (פ' ב') שנח נולד מהול. אבל עוד לאלקי מילין. דהנה בזה"ק 10 דנה הוא שבת. ויש להבין דהנה אמרו ז"ל ג' המועדים הם כנגד ג' האבות ור"ח כנגד דוד כמו שרמזו בש"ס (ר"ה כ"ה). ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים. וידוע דכל המועדים מקבלין הקדושה משבת. ואי"כ לכאורה נראה שנח הי' גדול מן האבות ומדוד המלך כמו ששבת גדולה מיו"ט ור"ח. והרי אמרו אילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכולם. אך נראה דהנה שבת קביעא וקיימא 20 ויו"ט בי דינא מקדשין לי. וע"כ מצות שבת מדאורייתא היא שבייתה ממלאכה שהיא שב ואל תעשה ששבת בא מאליו והוא קביעא וקיימא אלא שצריך לשמור הקדושה שניתנה לו. שלא תחולל ע"י מלאכה. אבל יו"ט בי דינא מקדשין לי. היינו שישאר עצמם מושכין הקדושה.

ובדמיון זה הי' ההפרש שבין נח לאברהם. שנח היתה לו הקדושה מתולדתו. וכל עבודתו היתה רק לשמור עצמו שלא יפגמוהו בני דורו. וע"כ כתיב בי' תמים הי' לשון עבר שמעולם הי' תמים ואינו מפרי מעשיו כלל. והרבותא שלו וכל עבודתו ועשייתו היתה במה שהתאמץ שלא ימשכוהו בני דורו אליהם. אבל אברהם כל מה שהי' לו הי' הכל מפרי מעשיו. שהרי תולדתו היתה מתרח שבא על אשתו בימי נדתה ככתבי האר"י ז"ל. אלא שהוא בעבודתו משך עליו קדושה עליונה מאד. וכבמד"ר (במדבר פ"ג) אשרי תבחר ותקרב אשרי מי שבחרו הקב"ה ולא קרבו ומי הוא שבחרו ולא קרבו זה אברהם אלא הוא קירב את עצמו. והוא ממש כמו יו"ט דבי דינא מקדשין לי. ובכן יובן שמה דאיתא בזה"ק שנח הוא שבת לא מפאת מהות הקדושה שהיא גדולה מכולם אלא באיכות שהקדושה שבאה אליו היא ממילא שלא ע"י המשכת מעשיו אלא כמו שבת דקביעא וקיימא. אבל האבות אף שבמהות הקדושה היתה שלהם גדולה משלו מ"מ באיכות דומה ליו"ט שהם בעצמם משכו עליהם את הקדושה.

וע"כ יובן מה דכתיב בי' באברהם התהלך לפני והי' תמים לשון ציווי שהוא בעצמו יעשה זה. שיהי' תמים בענין המשכת הקדושה עליו שגרמו בתיבות התהלך לפני היינו שהמשכת הקדושה תהי' בלי חסרון: ואר"י שזה עצמו הוא שיש דורשים לגנאי בדורותיו אילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכולם. היינו משום מה דסמוך לי' את אלקים התהלך נח דאברהם הי' מתחזק בצדקו מאליו ונח הי' צריך סעד לתמכו. היינו הקדושה שהיתה לו מתולדתו. והארה אלקית קדומה. אבל אברהם צדקתו משכה את ההארה האלקית. וזה הפירוש מתחזק בצדקו מאליו. והוה הגנאי שבנח שלא הי' כוחו יפה להמשיך מעצמו קדושה: ולפי האמור יובן מה דבמדרש (ב"ר פ' י"ט) חשיב שבעה צדיקים שהורידו את השכינה מרקיע לרקיע עד לארץ וקא חשיב מאברהם ואילך. ולמה לא קא חשיב נמי נח. ולהנ"ל יובן שנח לא הי' כוחו יפה למשוך קדושה מלמעלה רק לשמור כנ"ל וכמו שמירת שבת. ע"כ לא הי' לו חלק בענין הורדת השכינה למטה:

10

14

שאוּל, ובאשר נדחה ממלכותו המליך את דוד, וכיזו הי' מוקדם לזמן הנרצה כנ"ל ודוד מילא את תעודת השופט וגם את תעודת המלך וכבש את סוריא וכל הארצות הסמוכות כדי להרחיב את גבול הקדושה. ולפי האמור יובן אשר גם דוד נקרא מציאה כי הי' עוד קודם הזמן הנרצה. אלא שצפה הקב"ה והביט אשר באמצעות מלוכת דוד יבוא לתכלית הנרצה, ובלעדיו אי אפשר להגיע אל הכוונה. הקדימהו הש"י, וכמו יציאת מצרים קודם הזמן על סמך (שמות ג') בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. ולפינו יתבאר עוד טעם הקדמת מלכות ב"ד לפני הזמן הראוי:

והנה ענין זה שהקב"ה צופה ומביט אל העתיד ועושה חסד בשביל העתיד מצינו בו ג"כ הלשון ריח כמאן דארח מרחוק. ובמדרש (ב"ר פ' ל"ד) וירח הי' את ריח הניחות, הריח ריחו שלי אברהם אבינו עולה מכבשן האש, ריח של חנני מישאל ועזרי' עולה מכבשן האש וכו'. ריח דורו של שמד וכו'. היינו שבכל אלה צפה והביט הי' מראשית אחרית בימי נח ובעבורם כרת הי' עמו ברית לבל ישוב למבול עוד. ויש לומר דהא דהלבנה נקראת ריח הוא אותיות ריח, והיינו ע"ש העתיד שתתמלא פגימת הלבנה ולא יהי בה שום מיצוט, והוא דוגמא לכנסת ישראל שהם עתידים להתחדש כמותה, ואף שכעת הם ח"ו במצב לא טוב מ"מ מעלין ריח העתיד שהקב"ה צופה ומביט סוף כל סוף, וע"כ מהשתא מעלין ריח ונעשים נרצים להש"י.

15

ובש"ס עירובין (כ"א.) דריש מרי בר מר מאי דכתיב והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל הי' הדוד האחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות והדוד האחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרוע. תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים, תאנים רעות אלו רשעים גמורים, ושם תאמר אבד סברם ובטל סיכויים, ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. ויש לפרש נמי כנ"ל שסוף כל סוף אחרית הכל שישתנה מצב כולם לטוב ויתנו ריח וקרינן בהו וירח הי' את ריח הניחות הוא ריח העתיד. וע"כ נקראת הלבנה דוגמא ידיהו ריח אותיות ריח כנ"ל:

ולפי האמור דמלכות בית דוד היתה מוקדמת ובכח העתיד וע"כ נקראת מציאה, יובן ג"כ מה שמלכות ב"ד נמשלה לירח כבש"ס ר"ה (כ"ה). ושלה לי' סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים דפירש"י דמלכות ב"ד נמשלה כירח כמ"ש כירח יכון לעולם, והוא ע"ש הריח כנ"ל. ויש לומר נמי דמלכי ב"ד אף שהיו בהם שלא היו נרצים מ"מ ריח העתיד של מלך המשיח הי' נודף מהם, וע"כ נמשלה לירח. ויש לומר שהם דוגמא לכלל ישראל שיהי ריח העתיד נודף מהם, ובזה יש ליתן טעם למה שנתיסדה מלכות ב"ד קודם הזמן כנ"ל ובשביל העתיד כנ"ל, שבודאי לא במקרה הי' כמ"ש מהר"ל דדברים הגדולים א"א שיהיו במקרה, אלא הטעם הוא כדי שתהי דוגמא לכלל ישראל שיהי ריח העתיד נודף מהם ובשביל העתיד יהיו נרצים בכל מצב שיהי:

16

ויש לומר עוד שזה גורם בלב ישראל שיהיו מביטים בעצמם על העתיד לבוא להם ומה תהי אחריתם, וידע כל ישראל נאמנה אף שנראה בשר ודם ומותר האדם מן הבהמה אין, מ"מ אחרית ישראל שהם גדולים מן המלאכים ועתידין להיות יושבין לפני הש"י ושומעין לקח מפיו ית"ש והם מבפנים ומלאכי השרת מבחוץ ומלה"ש שואלים להם מה פעל אל, והעליות שלהם הן עד אין שיעור וערך, וכל זה ירגישו בחוש הריח ויתחזקו ויתאמצו בכל עוז:

וכעין מה ששמעתי מכ"ק אדומ"ר וצללה"ה הכהן הגדול מאלכסנדר בהא שאנו אומרים בזמירות שבת אומר בשבחין למיעל גו פתחין, ומדקאמרינן למיעל מכלל דעדיין עומדין מבחוץ ואין יכולין לשורר, אלא שקולטין הריח, עכ"ד. והיינו ריח העתיד אחר שנזכה להכנס וריח נודף זה נותן עוז ותעצומות לומר בשבחין למיעל גו פתחין:

ל"ג

ל"ג